

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL TEIKTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO ALYTAUS APSKRITIES VYRIAUSIOJO POLICIJOS KOMISARIATO AREŠTINĖJE IR LAIKINO SULAIKYMO PATALPOSE VERTINIMO

2015-06-09 Nr. 2015/1-54
Vilnius

I. BENDRA INFORMACIJA APIE 2014 M. RUGPJŪČIO 20 D. ATLIKTĄ PATIKRINIMĄ IR 2015 M. GEGUŽĖS 4 D. PAKARTOTINIO VIZITO METU NUSTATYTAS APLINKYBES

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams vykdant nacionalinę kankinimų prevenciją, patarėjai Kristina Brazevič, Juras Taminskas ir vyriausioji specialistė Deimantė Karužienė atliko jiems Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo Augustino Normanto pavestas užduotis ir 2014 m. rugpjūčio 20 d. vertino asmenų laikymo Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau vadinama – VPK) areštinėje (toliau vadinama – areštinė) ir laikino sulaikymo patalpose sąlygas bei tai, kaip jose užtikrinamos žmogaus teisės. Po šio patikrinimo 2014 m. rugsėjo 8 d. surašytoje ataskaitoje Nr. 2014/1-60(20) „Dėl žmogaus teisių padėties Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose“¹ buvo užfiksuoti trūkumai, dėl kurių galimai pažeidžiamos žmogaus teisės, ir pateiktos rekomendacijos šiuos trūkumus pašalinti.

2. Pažymėtina, kad Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo kontrolė yra labai svarbus nacionalinės kankinimų prevencijos aspektas, kuris leidžia nustatyti, ar rekomendacijos buvo įgyvendintos ir kokių konkrečių veiksmų institucija ėmėsi, siekdama jas įvykdyti. Vienas veiksmingiausių būdų patikrinti, kaip rekomendacijos buvo įgyvendintos – pakartotinis lankymasis laisvės apribojimo vietose. Pakartotinių vizitų metu siekiama išsiaiškinti Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus.

3. Vykdydami rekomendacijų įgyvendinimo kontrolę ir Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo A. Normanto pavestas užduotis, Seimo kontrolierių įstaigos patarėjai K. Brazevič, J. Taminskas ir vyriausiosios specialistės D. Karužienė bei Eglė Mekaitė 2015 m. gegužės 4 d. dar kartą lankėsi VPK, siekdami įvertinti, kaip įgyvendinamos Seimo kontrolieriaus 2014 m. rugsėjo 8 d. ataskaitoje Nr. 2014/1-60(20) pateiktos rekomendacijos.

4. Atlikus pirmiau nurodytus veiksmus, nustatytos toliau išdėstytos aplinkybės.

4.1. Dėl apklausų filmavimo

4.1.1. Pirmą kartą apsilankius VPK buvo nustatyta, kad apklausos patalpose nėra įrengtos vaizdo stebėjimo kameros, apklausos vaizdo įrašas daromas tik pagal poreikį, proceso dalyvių

¹ Prieiga internete:

<http://www.lrski.lt/images/dokumentai/2014-08-20%20AAlytaus%20apsk%20VPK%20aretin%20ir%20lsp%20.pdf>
(žiūrėta 2015-05-20).

sprendimu, todėl pateikta rekomendacija, kad apklausos kambariai pagal galimybes būtų stebimi naudojant vaizdo stebėjimo kameras. Informuodamas apie šios Seimo kontrolieriaus rekomendacijos įgyvendinimą VPK nurodė, kad vaizdo kameros apklausos kambariuose bus įrengtos 2015 metais.

4.1.2. Pakartotinai apsilankius VPK nustatyta, kad vaizdo kameros kol kas nėra įrengtos. VPK viršininkas nurodė, kad bus imamasi priemonių jas įrengti iki 2015 m. pabaigos.

4.1.3. Įvertinus tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad VPK šios rekomendacijos dar neįgyvendino.

4.2. Dėl įėjimo į VPK ir kitų patalpų pritaikymo asmenims su negalia

4.2.1. Atlikus patikrinimą 2014 m. rugpjūčio 20 d. buvo nustatyta, kad pagrindinis įėjimas į VPK ir kitos patalpos nėra prieinamos asmenims su negalia, todėl buvo rekomenduota imtis priemonių užtikrinti, kad šis trūkumas būtų pašalintas. Informuodamas apie pateiktą rekomendaciją įgyvendinimą VPK šiuo klausimu nieko nenurodė.

4.2.2. Pakartotinai apsilankius VPK konstatuota, kad prie pagrindinio įėjimo į VPK nuovaža vis dar neįrengta, todėl pro šį įėjimą asmenys su negalia patekti į VPK negali. Tačiau buvo nustatyta, kad asmenys su negalia į pastatą gali patekti pro antrą įėjimą, prie kurio įrengta nuovaža. VPK viršininkas taip pat nurodė, kad 2015 metais renovacijai lėšų nebuvo skirta, todėl nėra finansinių galimybių įrengti nuovažą prie pagrindinio įėjimo. Be to, ateityje ketinama vieno langelio principu gyventojus priimti VPK dalyje, į kurią patenkama pro dabartinį antrąjį įėjimą, tad asmenys su negalia neturėtų patirti jokių nepagrįstų sunkumų dėl patekimo į VPK ar policijos paslaugų prieinamumo.

4.2.3. Kitos VPK patalpos, pvz., esančios antrame pastato aukšte, taip pat areštinės patalpos nėra prieinamos asmenims su negalia.

4.2.4. Atsižvelgiant į tai, kas nustatyta, darytina išvada, kad rekomendacija įgyvendinta iš dalies.

4.3. Dėl vienam asmeniui turinčio tekti minimalaus ploto reikalavimų užtikrinimo

4.3.1. Lankantis VPK 2014 m. rugpjūčio 20 d. buvo nustatyta, kad kai kurių areštinės kamerų ir laikino sulaikymo patalpų plotas neatitinka teisės aktų reikalavimų dėl minimalaus vienam asmeniui turinčio tekti ploto (5 m^2). Be to, kai kuriose areštinės kamerosse įrengta daugiau vietų nei patvirtinta, dėl to kilo abejonių, ar ir jose užtikrinamas minimalus vienam asmeniui numatytas plotas. Buvo pateikta rekomendacija imtis priemonių užtikrinti, kad visų areštinės kamerų ir laikino sulaikymo patalpų plotas atitiktų teisės aktuose numatytus minimalaus vienam asmeniui turinčio tekti ploto reikalavimus ir jose būtų įrengta tiek vietų, kiek gali būti laikoma asmenų.

4.3.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendaciją įgyvendinimą VPK nurodė, kad iki 2014 m. gruodžio 15 d. keturvietėse kamerosse bus pašalintos papildomos lovos, paliekant tiek lovų, kiek maksimaliai gali būti laikoma asmenų.

4.3.3. Pakartotinai apsilankius VPK buvo įsitikinta, kad iš keturviečių kamerų papildomos lovos buvo pašalintos, paliekant po keturias. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad VPK įrengtų keturviečių kamerų plotas yra po $14,9 \text{ m}^2$, konstatuotina, kad, laikantis minimalaus ploto vienam asmeniui reikalavimų, šiose kamerosse negali būti laikomi daugiau kaip 3 asmenys. Be to, vis dar naudojama laikino sulaikymo patalpos, kurių plotas – tik po $2,64 \text{ m}^2$.

4.3.4. Vertinant tai, kas nurodyta pirmiau, konstatuotina, kad rekomendacija buvo įgyvendinta iš dalies.

4.4. Dėl sanitarinių mazgų įrengimo

4.4.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, jog areštinės kamerosse sanitariniai mazgai įrengti taip, kad, nors jie nuo likusio kameros ploto atskirti pertvaromis, neužtikrinamas jais besinaudojančių asmenų privatumas. Todėl buvo rekomenduota imtis priemonių užtikrinti, kad sanitariniai mazgai kamerosse būtų įrengti taip, jog būtų užtikrinamas laikomų asmenų privatumas (pvz., naudoti širmas).

4.4.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad iki 2014 m. gruodžio 15 d. sanitariniuose mazguose bus įrengtos širmos.

4.4.3. Atlikus pakartotinį patikrinimą buvo nustatyta, kad visose areštinės kamerosse įrengtos prie sanitarinio mazgo pertvaros pritvirtintos užuolaidos, taip suteikiant galimybę asmenims nebūti matomiems, kai jie naudojami sanitariniu mazgu. Paklausus laikomų asmenų, šie teigė palankiai vertinantys šį patobulinimą.

4.4.4. Taigi, vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ši rekomendacija įgyvendinta.

4.5. Dėl tiekiamo maisto tikrinimo

4.5.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad į areštinę tiekiamas maistas nėra tikrinamas. Atsižvelgiant į tai buvo rekomenduota reguliariai tikrinti į areštinę pristatomo pagaminto maisto kokybę (vaizdą, kiekį, temperatūrą).

4.5.2. Teikdama informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą įstaiga savo rašte nurodė, kad tiekiamo maisto tikrinimo tvarka bus numatyta įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse. Be to, rašte buvo nurodyta, kad bus užvestas žurnalas, kuriame pateiks duomenis apie maisto vaizdą ir temperatūrą. Šiam tikslui buvo įsigyti termometrai, skirti maisto temperatūrai nustatyti.

4.5.3. Pakartotinai apsilankius įstaigoje nustatyta, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. yra užvestas naujas žurnalas „Maisto kokybės patikrinimo žurnalas“, kuriame bendruomenės slaugytoja kasdien pažymi koks patiekalas yra tikrinamas, kokia pristatomo maisto temperatūra, nurodo tikslų maisto tikrinimo laiką ir asmenį, kuris atliko patikrinimą. Tiekiamo maisto vaizdas ir kiekis vertinami vizualiai. Anot pareigūnų, kilus įtarimų arba gavus skundų dėl maisto vaizdo arba kiekio, būtų kreipiamasi į kompetentingas institucijas dėl išsamesnio į areštinę tiekiamo maisto tikrinimo atlikimo.

4.5.4. Įvertinus tai, kas nurodyta pirmiau, konstatuotina, kad įstaiga rekomendaciją įgyvendino tinkamai.

4.6. Dėl galimybės džiovinti skalbinius

4.6.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad areštinėje laikomiems asmenims nėra sudarytos sąlygos džiovinti skalbinius, todėl VPK buvo pateikta rekomendacija sudaryti asmenims sąlygas džiovintis išskalbtus drabužius.

4.6.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad, areštinės kamerosse pašalinus nereikalingas lovas, ant sienų įrengs džiovyklas, kas suteiks laikomiems asmenims galimybę džiovinti skalbinius.

4.6.3. Atlikus pakartotinį patikrinimą buvo nustatyta, kad areštinės kamerosse džiovyklos vis dar nėra įrengtos, tačiau VPK viršininkas nurodė, jog iki 2015 m. antros pusės tai bus atlikta.

4.6.4. Taigi, vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ši rekomendacija dar neįgyvendinta.

4.7. Dėl galimybės susitikti su psichologu, psichoterapeutu

4.7.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad areštinėje laikomiems asmenims nėra sudarytos galimybės susitikti su psichologu, psichoterapeutu. Šio patikrinimo metu taip pat buvo nustatyta, kad įstaigoje dirba psichologė (1 etatas), tačiau psichologinę pagalbą ji teikia tik pareigūnams.

4.7.2. Teikdama informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą įstaiga savo rašte nurodė, kad ieško galimybių, kaip būtų galima suteikti psichologinę pagalbą areštinėje laikomiems asmenims.

4.7.3. Pakartotinai apsilankius įstaigoje nustatyta, kad prašymų gauti psichoterapeuto paslaugas negauta. Tačiau, jei toks poreikis atsirastų, įstaigos administracija kartu su bendruomenės slaugytoja kreiptųsi į teritorinę asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl psichoterapeuto paslaugų suteikimo. Šio apsilankymo metu taip pat nustatyta, kad psichologinė pagalba areštinėje laikomiems asmenims vis dar neužtikrinama. Anot administracijos, šiuo metu svarstoma galimybė įpareigoti įstaigoje dirbančią psichologę savo paslaugas teikti ir areštinėje laikomiems asmenims.

4.7.4. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad Seimo kontrolieriaus pateikta rekomendaciją dėl psichologo ir psichoterapeuto paslaugų užtikrinimo yra įvykdyta iš dalies. Pažymėtina, kad įstaiga vis dar neužtikrina galimybės areštinėje laikomiems asmenims susitikti su psichologu.

4.8. Dėl pasivaikščiojimo kiemų įrengimo

4.8.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. apsilankius įstaigoje buvo nustatyta, kad ne visuose pasivaikščiojimo kiemuose buvo įrengtos pastogės, kurios pasivaikščioti išvestus asmenis apsaugotų nuo kritulių arba tiesioginių saulės spindulių, todėl rekomenduota jas įrengti.

4.8.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad pastogės bus įrengtos gavus lėšų iš Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

4.8.3. Pakartotinio vizito metu buvo nustatyta, kad VPK iš tiesų kreipėsi į policijos generalinio komisaro pavaduotoją Algirdą Stonaitį (2014-12-09 raštu Nr. 52-S-12502) su prašymu, be kita ko, rasti galimybę skirti lėšų pastogėms įrengti. Tačiau, VPK viršininko teigimu, pastogių įrengimo ir kiti remonto darbai nebuvo įtraukti į 2015 m. renovacijos darbų sąrašą.

4.8.4. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad rekomendacija yra neįgyvendinta.

4.9. Dėl galimybės užsiimti sporto, kultūros, laisvalaikio veiklomis

4.9.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad laikomiems asmenims nėra pakankamai sudaryta sąlygų užsiimti sporto, kultūros ir (ar) kitokia laisvalaikio veikla, todėl buvo rekomenduota įvertinti laikomų asmenų poreikį sporto, kultūros, laisvalaikio veikloms ir, esant galimybei, sudaryti sąlygas jomis užsiimti.

4.9.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad yra sudarytos sąlygos žiūrėti televizorių, žaisti kompiuteriu, skaityti laikraščius ir kt. medžiagą, taip pat planuojama inicijuoti akciją prašant areštinei padovanoti knygų ir žurnalų.

4.9.3. Atlikus pakartotinį patikrinimą buvo nustatyta, kad laikomi asmenys kasdien nuo 6 iki 23 val. gali žiūrėti televizorių, žaisti kompiuteriu, skaityti laikraščius ir kt. medžiagą, taip pat buvo inicijuota akcija ir bendradarbiaujama su Alytaus Jurgio Kunčino viešąja biblioteka, siekiant gauti knygų ir kitokios medžiagos.

4.9.4. Taigi, vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ši rekomendacija įgyvendinta.

4.10. Dėl informacijos prieinamumo

4.10.1. 2014 m. rugpjūčio 20 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad tiek bendrose areštinės patalpose, tiek kamerose nėra informacinių stendų, o laikomiems asmenims neprieinama informacija apie valstybės institucijų, visuomeninių organizacijų ir atsakingų pareigūnų kontaktinius duomenis, todėl VPK buvo rekomenduota įrengti informacinius stendus, kuriuose būtų talpinama ir nuolat atnaujinama aktuali informacinė medžiaga.

4.10.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad, areštinės kamerose pašalinus nereikalingas lovas, ant sienų įrengs informacinius stendus, kuriuose bus visa aktuali medžiaga.

4.10.3. Atlikus pakartotinį patikrinimą buvo nustatyta, kad visose areštinės kamerose yra įrengti informaciniai stendai ir juose patalpinta aktuali informacija.

4.10.4. Taigi, vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ši rekomendacija įgyvendinta.

4.11. Dėl pareigūnų kvalifikacijos kėlimo

4.11.1. Atliekant patikrinimą 2014 m. rugpjūčio 20 d., buvo nustatyta, kad mokymuose, susijusiuose su žmogaus teisių apsauga, VPK pareigūnai tais metais nedalyvavo. Atsižvelgiant į tai, įstaigoje dirbančių asmenų darbo kokybei gerinti buvo rekomenduota pagal galimybes organizuoti mokymus žmogaus teisių apsaugos temomis. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK savo rašte nurodė, kad tokius kursus organizuos 2015 metais.

4.11.2. Pakartotinio vizito metu buvo nustatyta, kad 2015 m. balandžio 22 d. VPK pareigūnams buvo praversti tarnybiniai mokymai „Žmogaus teisių ir laisvių apsauga“ (lektorė – Lietuvos policijos mokyklos Bendrųjų teisės dalykų skyriaus viršininkė Rasa Bekežienė); juose dalyvavo 25 pareigūnai. Mokymų metu buvo pristatytas pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių turinys Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir tarptautiniuose dokumentuose, nacionalinės ir tarptautinės institucijos, užtikrinančios žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, aptarti žmogaus teisių pažeidimai policijos veikloje, tarnybinės etikos pažeidimai bei pagrindinės žmogaus teisių apsaugos problemos.

4.11.3. Vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad rekomendacija yra įgyvendinta.

II. IŠVADOS

5. Apibendrinant pirmiau šioje ataskaitoje nurodytas aplinkybes, susijusias su žmogaus teisių padėtimi Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose, ir atsižvelgiant į 2014 m. rugsėjo 8 d. ataskaitoje Nr. 2014/1-60(20) pateiktas rekomendacijas, nustatyta:

5.1. Įgyvendintos rekomendacijos:

5.1.1. dėl sanitarinių mazgų įrengimo (žr. 4.4 punktą);

5.1.2. dėl tiekiamo maisto tikrinimo (žr. 4.5 punktą);

5.1.3. dėl galimybės sportuoti, užsiimti kultūros, laisvalaikio veiklomis (žr. 4.9 punktą);

5.1.4. dėl informacijos prieinamumo (žr. 4.10 punktą);

5.1.5. dėl pareigūnų kvalifikacijos kėlimo (žr. 4.11 punktą).

5.2. Iš dalies įgyvendintos rekomendacijos:

5.2.1. dėl įėjimo į VPK ir kitų patalpų pritaikymo asmenims su negalia (žr. 4.2 punktą);

5.2.2. dėl vienam asmeniui turinčio tekti minimalaus ploto reikalavimų užtikrinimo (žr. 4.3 punktą);

5.2.3. dėl galimybės susitikti su psichologu, psichoterapeutu (žr. 4.7 punktą).

5.3. *Neįgyvendintos rekomendacijos:*

5.3.1. dėl apklausų filmavimo (žr. 4.1 punktą);

5.3.2. dėl įrašų gyventojų sveikatos istorijose (žr. 4.5 punktą);

5.3.3. dėl galimybės džiovinėti skalbinius (žr. 4.6 punktą);

5.3.4. dėl pasivaikščiojimo kiemų įrengimo (žr. 4.8 punktą).

III. REKOMENDACIJOS

6. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į atlikus pakartotinį patikrinimą nustatytas aplinkybes, ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punkto ir 6 dalies nuostatomis, Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininkui Česlovui Mulmai rekomenduoja imtis priemonių užtikrinti, kad šios ataskaitos II dalies 5.2 ir 5.3 punktuose išdėstytose išvadose nurodytos iš dalies įgyvendintos arba neįgyvendintos rekomendacijos būtų tinkamai įvykdytos.

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus (pateikiant rekomendacijos įgyvendinimo priemonių planą) informuoti iki 2015 m. lapkričio 13.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas